

UDK 911.3:314.18](497.584 Metković)"1948/2001"
314.93(497.584 Metković)"1948/2001"
314.745(497.584 Metković)"1948/2001"

Prethodno priopćenje
Preliminary communication

KRETANJE I STRUKTURA STANOVNIŠTVA METKOVAČKE MIKROREGIJE 1948. – 2001.

MARTIN GLAMUZINA, NIKOLA GLAMUZINA i STIPE BJELIŠ

Izvadak:

U članku se razmatra dinamika i glavna obilježja stanovništva Metkovića i njemu gravitirajuće okolice u razdoblju 1948. - 2001. godine. Kraj je intenzivnije naseljen početkom 18. st. Od tada do danas broj stanovnika neprestano raste i pokazuje vitalnost. Osim pozitivna prirodnog kretanja, u cjelini je kraj imigracijski, iako se tu radi o privlačnoj snazi Metkovića, dok okolica ima emigracijski karakter. Najviše je zaposlenih u tercijarnom i kvartarnom sektoru, ali je poljoprivreda sporedno zanimanje za čak 55 % stanovnika metkovačke mikroregije.

Ključne riječi:

stanovništvo, demogeografija, Metković, Donjoneeretvanski kraj, 1948-2001. godine

POPULATION DYNAMICS AND POPULATION STRUCTURE OF METKOVIĆ MICROREGION FROM 1948 TO 2001

Abstract:

The paper deals with the population dynamics and basic population structure of the town of Metković and its surroundings in the 1948-2001 period. The area is populated mainly in the 18th century. From that time onwards, population is steadily growing and showing signs of vitality. Besides having a positive natural growth, the area's population is increasing by immigration, although the immigration is centered to Metković, whereas the rural karst surrounding has a negative migration value. Labour force works mainly in services (sectors III and IV), although for about half of the total population agriculture is a side activity.

Key words:

population, population geography, Metkovic, Donja Neretva region, 1948-2001

UVOD

Grad Metković nalazi se na jugu Hrvatske, u sklopu Dubrovačko – neretvanske županije na prostoru delte Neretve. Posljednjih desetak godina zahvaljujući ponajviše značajnoj gospodarskoj aktivnosti Metković je znatno povećao broj stanovnika (2001. god. – 13874 st.) i postao regionalnim mikrocentrom. Sam prostor metkovačke mikroregije nalazi se u sjevernom dijelu Donjeneretvanskog kraja, a osim grada Metkovića tvore ga još općine Pojezerje, Kula Norinska i Zažablje. Pod grad Metković spadaju i naselja Dubravica, Glušci, Prud i Vid. Općinu Kula Norinska sačinjavaju naselja Kula Norinska, Borovci, Desne, Krvavac I. i II., Momići, Matijevići, Nova sela i Podravnica. U općini Zažablje nalaze se mjesta Badžula, Bijeli Vir, Dobranje, Mislina, Mlinište i Vidonje, a u općini Pojezerje nalaze se Dubrave, Mali Prolog, Pozla Gora, Kobiljača i Otrić – Seoci. Istodobno metkovačkoj mikroregiji gravitiraju susjedni grad Opuzen i općina Slivno – ravno s zapadne strane i susjedna bosanskohercegovačka mjesta Gabela polje i Doljani s istočne strane. Prije osamostaljenja Hrvatske sva su ova mjesta, izuzevši ona s druge strane granice tvorili jedinstvenu općinu Metković.

Cilj je ovog rada prikazati stanovništvo ove mikroregije, njegovu pokretljivost unutar same regije ili izvan nje, promjenu broja stanovnika ali i uzroke i posljedice tih promjena. Govoreći o međusobnoj korelaciji treba voditi računa i o prirodnim karakteristikama prostora sa svim ekonomsko – sociološkim obilježjima, kako bi se na taj način došlo do pravih razloga u kretanju stanovništva metkovačke mikroregije.

PRETHODNA ISTRAŽIVANJA

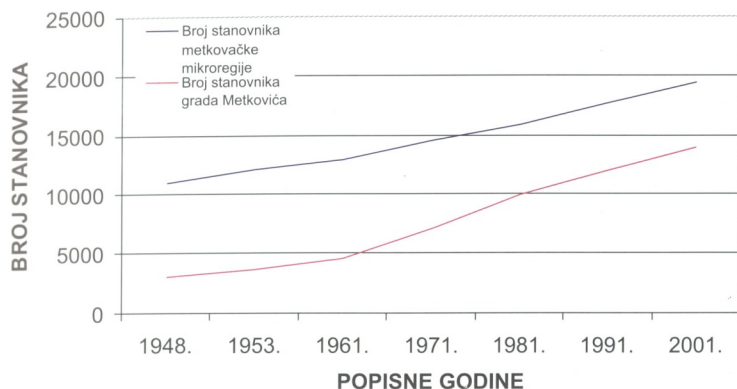
O Metkoviću i delti Neretve pisalo se dosta u prošlosti, pa tako i danas. Još 1774. u svom djelu *Viaggio in Dalmazia*, Alberto Fortis spominje Metković i antičku Naronu, opisujući stanovnike Metkovića i njihove običaje. O Neretvi i Metkoviću pisalo se i kasnije, ali prava istraživanja počinju 1980-ih godina kada svoje monografije izdaju Ivan Jurić (1988. *Donjeneretvanski kraj*) i Ivo Smoljan (1988. *Neretva*). Ipak, njihovi opisi nisu bili čisto geografskog tipa. Bile su to zapravo kompilacije prirodnih i društvenih znanosti u jednom djelu. Zato se u geografskom istraživanju Neretve i Metkovića spominju dva imena: prof. dr. sc. Martin Glamuzina i prof. dr. sc. Zoran Curić, obojica porijeklom Neretvani. Najvažniji rad Z. Curića objavljena je disertacija *Donjeneretvanski kraj* (1994.), dok se upravo stanovništvom bavi M. Glamuzina (1996., 1996. b). Rezultati istraživanja M. Glamuzine obogaćeni novim podacima i spoznajama okosnica su ovog rada.

RAZVOJ NASELJENOSTI U METKOVAČKOJ MIKROREGIJI

Metkovačka mikroregija naseljena je već više od tri tisuće godina, a njeni prvi stanovnici bili su Iliri. Ono čime se i danas ponosi ostaci su rimske kolonije Narone, jednog od najvećih gradova Dalmacije rimskog doba. Propašću Narone gotovo da prestaje život ovog kraja. Kraj će oživjeti tek krajem 17. st. I to dolaskom Mlečana koji u ove prostore naseljavaju stanovništvo iz istočne Hercegovine. Došavši u Neretvu stanovništvo je naselilo krški (brdski) prostor, a deltanska ravan je zbog zamočvarenosti i dalje ostala nenaseljena.

Kako se Metković nalazi na rubu i u samoj aluvijalnoj ravni u početku njegov razvoj nije bio brz. Bilo je to malo pogranično mjesto koje se počinje razvijati tek u 20. st. Od velike koristi bila je i Napoleonova cesta izgrađena 1812. koja je preko Metkovića povezivala Dalmatinsku Zagoru i Dubrovnik. Tek u drugoj polovici 19. st. Metković postaje centralno naselje u Neretvi. Do tada je to bio Opuzen.

Broj stanovnika metkovačke regije u stalnom je porastu (1) i to zahvaljujući gospodarskom razvoju kao i razvoju infrastrukture prvenstveno grada Metkovića. Od druge polovice 19. st. Broj stanovnika Republike Hrvatske porastao je za 219 %, Dalmacije 154 %, a bivše općine Metković 259 %. U drugoj polovici 20. st. nestale su razne zarazne bolesti u Delti Neretve, izvršeni su hidromelioracijski radovi, izgrađena

Sl. 1: Kretanje broja stanovnika metkovačke mikroregije i grada Metkovića od 1948. do 2001.

Fig. 1: Population dynamics of Metković microregion and the town of Metković 1948-2001.

Tab. 1: Kretanje broja stanovnika metkovačke mikroregije i grada Metkovića 1948.-2001.

Tab. 1: Population dynamics of Metković microregion and the town of Metković 1948-2001

Popisne godine	Broj stanovnika metkovačke mikroregije	Broj stanovnika Metkovića kao centralnog naselja
1948.	11011	3043
1953.	12088	3606
1961.	12917	4514
1971.	14498	7117
1981.	15862	9881
1991.	17695	12026
2001.	19455	13873

Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku

je prometna infrastruktura pa stoga i ne čudi povećanje relativne gustoće naseljenosti. Tako je od 1948. do 1991. broj stanovnika na jedan kilometar četvorni u Republici Hrvatskoj porastao sa 67 na 85 stanovnika, dok je na prostoru metkovačke mikroregije taj broj porastao sa 48 na 80 stanovnika po četvornom kilometru. Dakle gustoća stanovništva RH i dalje je veća od gustoće stanovništva metkovačke mikroregije, ali je trend porasta brži u Metkoviću i okolici. Upravo zbog toga realno je očekivati da metkovačka mikroregija u skorij budućnosti bude naseljena gušće od državnog prosjeka.

Ipak unutar same regije naseljenost nije homogena, štoviše depopulacija krškog prostora poprima alarmantne razmjere. Preseljenjem stanovništva u nizinski dio Delte zagorska naselja nakon Drugog svjetskog rata ubrzano depopuliraju (2). Ukoliko se taj trend nastavi za desetak bi godina ta naselja mogla ostati bez stalnih stanovnika. Neka od tih naselja npr. Otrić – Seoci, ne depopuliraju već bilježe stagnaciju. Porast broja stanovnika bilježi se samo na užem metkovačkom području.

Najveći porast stanovništva što je i za očekivati ima najveći centar donjeneretvanskog područja, a to je Metković (3) koji se

od jednog malog ratarskog naselja razvio u grad koji je postao nositelj razvoja cijele doline Neretve, centar sportskih, kulturnih i društvenih priredbi i kao takav postao mjesto s izrazitim pull faktorima privlačeći ljude iz okolnih ali i nešto udaljenijih krajeva. Od 1948. kada je imao 3043 stanovnika pa do 2001. kada je imao 13 873 stanovnika bilježi se porast od gotovo 450 %. Najintenzivniji porast zabilježen je u razdoblju od 1961. do 1971. godine (3) kada se broj stanovnika povećao s 4514 na 7117 ili 63 %. U posljednjih deset godina broj stanovnika grada Metkovića povećao se za 8,6 % što znači da danas u Metkoviću živi 13 873 stanovnika.

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

Prirodni je porast u metkovačkoj mikroregiji poseban jer bilježi prilično velike vrijednosti (4). Glavne odrednice prirodne promjene su natalitet (rodnost) i mortalitet (smrtnost). Prosječna stopa nataliteta u Hrvatskoj iznosila je 14.1 ‰. Na području bivše općine Metković ona je u promatranom dvadesetogodišnjem razdoblju (1971.-1990.) imala više vrijednosti s prosječnom stopom od 17,6 ‰.

Tab. 2: Kretanje broja stanovnika Borovaca
Tab. 2: Population of settlement Borovac

Popisna godina	Broj stanovnika Borovaca
1948.	456
1953.	423
1961.	364
1971.	207
1981.	79
1991.	45
2001.	33

Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku

Tab. 3: Kretanje broja stanovnika Metkovića
Tab. 3: Population of the town of Metković

Popisna godina	Broj stanovnika Metkovića
1948.	3043
1953.	3606
1961.	4514
1971.	7117
1981.	9881
1991.	12026
2001.	13873

Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku

Tab. 4: Prirodno kretanje stanovništva bivše općine Metković 1971. – 1990. (stope u ‰)
 Tab. 4: Natural change of the population of former commune of Metković (‰)

Godina	Natalitet	Mortalitet	Prirodni prirast
1971.	17.8	7.7	10.1
1972.	18.1	8.9	9.2
1973.	19.1	8.8	10.3
1974.	17.0	7.7	9.3
1975.	16.9	8.4	8.5
1976.	17.9	8.4	9.5
1977.	17.8	9.7	8.1
1978.	16.5	7.2	9.3
1979.	18.5	9.2	9.3
1980.	19.7	8.3	11.4

Godina	Natalitet	Mortalitet	Prirodni prirast
1981.	17.9	8.8	9.1
1982.	19.3	9.6	9.7
1983.	16.1	9.4	6.7
1984.	18.5	8.4	10.1
1985.	18.4	9.0	9.4
1986.	16.4	8.9	7.5
1987.	17.0	8.7	8.3
1988.	16.5	9.1	7.4
1989.	16.6	8.9	7.7
1990.	16.5	8.8	7.7

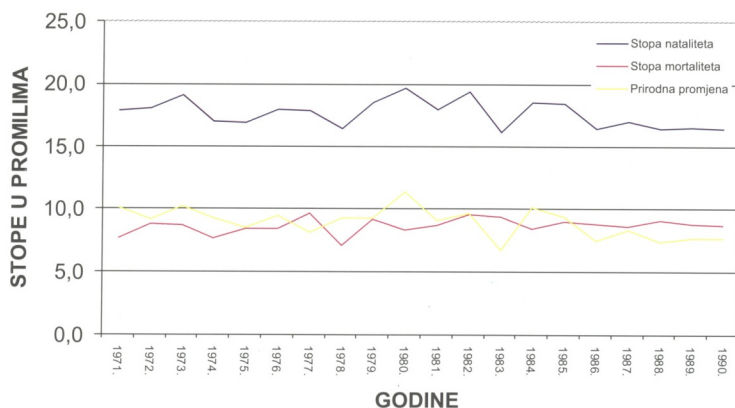
Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku

S obzirom na to da postoje tri tipa nataliteta: niski od 15 ‰, srednji od 16 ‰ do 25 ‰ i visoki s više od 25 ‰ (FRIGANOVIĆ, 1990., str. 75) metkovačko područje u svim popisnim godinama bilježi srednju vrijednost stopa nataliteta s minimumom 1983. godine kada je iznosila 16,1 ‰ i maksimumom par godina prije 1980. s 19,7 ‰.

Uz natalitet u sklopu prirodnog kretanja vezuje se i mortalitet ili smrtnost. Mortalitet na prostoru općine Metković također se razlikuje u odnosu na mortalitet cjelokupnog područja Republike Hrvatske tj. njegove su vrijednosti nešto niže prvenstveno zahvaljujući velikom broju mladog stanovništva i dobrim životnim uvjetima. Ono što zabrinjava je sve veći broj kancerogenih oboljenja čiji uzrok može biti pretjerana upotreba pesticida. Međutim to je tek pretpostavka koju valja dokazati. Prosječna stopa mortaliteta u Hrvatskoj od 1971. do 1990. iznosila je 10,8 ‰, a za područje bivše općine Metković u istom razdoblju 8,7 ‰. Do 80-tih godina ta je stopa u Metkoviću varirala od 7,7 do

9,9 ‰, a nakon toga se ustalila na vrijednost od 8,5 ‰. Najniža vrijednost stope mortaliteta zabilježena je 1978. i iznosila je svega 7,2 ‰, a maksimum je zabilježen godinu dana prije, dakle 1977. s vrijednošću od 9,7 ‰. S obzirom na to da je granica između niskog mortaliteta (0 – 10 ‰) i srednjeg mortaliteta (10 – 20 ‰) 10 ‰ (FRIGANOVIĆ, 1990., str. 81) vidljivo je da općina Metković u promatranom periodu ima nisku stopu mortaliteta.

Iz srednjih vrijednosti nataliteta (17,6 ‰) i niskih vrijednosti mortaliteta (8,7 ‰) proizlaze umjerene vrijednosti prirodnog porasta (8,9 ‰). Ove se vrijednosti kreću u rasponu od 6,7 ‰ 1983. god. do 11,4 ‰ 1980. god. zahvaljujući visokoj stopi nataliteta te godine. Budući da Hrvatska ima nisku stopu prirodne promjene i da je ona posljednjih nekoliko godina negativna (-2,5 ‰ 2001. god.) vrijedna je spoznaja o pozitivnoj prirodnoj promjeni u bivšoj općini Metković jer ukazuje na vitalnost stanovništva ovog kraja (GLAMUZINA, 1986., str. 108).

Sl. 2: Prirodno kretanje stanovništva bivše općine Metković od 1971. do 1990. (stope u ‰)

Fig. 2: Natural change of the population of former commune of Metković

Prosječna stopa prirodne promjene u Metkoviću od 1971. do 1990. bila je 8,9 ‰, a u Hrvatskoj u istom tom razdoblju svega 3,3 ‰. Da nas ove brojke ipak ne bi zavarale moramo spomenuti i to da žene iz susjedne Hercegovine dolaze na porođaj u Metković, u Metkoviću upisuju tek rođenu djecu i nakon toga se vraćaju kući. Ovaj podatak smanjuje stopu prirodnog prirasta, međutim ona bi i bez njega bila iznad hrvatskog prosjeka. Postoji još jedan razlog visoke stope prirodnog prirasta, a to je neprestan priljev mladog stanovništva iz brdskih predjela i bližih krajeva Hercegovine. Sve to ipak ukazuje na veliku dinamičnost i kretanje stanovništva na tako malom prostoru.

MEHANIČKO KRETANJE STANOVNIŠTVA

Drugi faktor dinamike kretanja stanovništva uz prirodno je mehaničko kretanje koje predstavlja doseljavanje ili iseljavanje stanovništva ovisno o migracijskom tipu određenog prostora. Područje metkovačke mikroregije bilo je kroz povijest i doseljavanja i odlaska stanovništva. Razlozi za to su

mногоstruki. U 15. i 16. st. iseljavalo se ponajprije zbog turskih provala. U 17. i 18. st. stanovništvo se uglavnom doseljava i to zahvaljujući mletačkim poticajima u zakupu zemlje. Polovinom 19. st. s područja Neretve kreće novi emigracijski val uzrokovan ponajprije lošom ekonomskom situacijom ne samo u Neretvi već u cijeloj Dalmaciji. Do polovice 20. st. sve ove migracije imaju zajedničku karakteristiku, a to je da stanovništvo doseljava u metkovačku mikroregiju iz drugih emigracijskih područja ili iseljava u nove sredine, druge države pa i kontinente (obje Amerike, Australija).

Tab. 5: Autohtono i alohtono stanovništvo po područjima metkovačke mikroregije 1981.

Tab. 5: Native and non-native population in Metković microregion in 1981

Područje	Autohtono	Alohtono
Uže metkovačko područje	62.4 %	37.6 %
Zagora	86.0 %	14.0 %
Jezero	90.0 %	10.0 %
Ukupno	66.1 %	33.9 %

Izvor: GLAMUZINA, 1986., str. 109.

Tab. 6: Dnevni i tjedni migranti na području metkovačke mikroregije 2001. godine
 Tab. 6: *Daily and weekly pendlers in Metković microregion in 2001*

Migranti	Zbog zaposlenja	Učenici	Studenti	Svega
Dnevni	1191	712	14	1917
Tjedni	118	70	64	252
Ukupno	1309	782	78	2169

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. godine. Prvi rezultati po Naseljima (2001.), i Statistički izvještaj www.dzs.hr

Posljednjih 50-tak godina migracijski procesi u metkovačkoj regiji su složeni. Ako se uspoređi broj stanovnika dobiven na bazi prirodnog prirasta s brojem postojećih stanovnika na području općine Metković vidi se da je ovaj drugi veći, a to znači da je doseljavanje na područje općine bilo veće od iseljavanja što navodi na zaključak da je ovo imigracijsko područje, a dokaz tome je i podatak da je samo 66,1 % od postojećeg stanovništva metkovačke mikroregije 1981. godine rođeno u mjestu u kojem boravi (5). Stanovništvo se najviše doseljava u uže metkovačko područje, dok se u ostala područja doseljava znatno manje. Štoviše, većina naselja u krškom prostoru rapidno gubi stanovništvo nauštrb Metkovića kao regionalnog centra i mjesta doseljavanja. Stoga u Metkoviću ima tek 43 % starosjedioca, a ostalo su imigranti iz zagorskog područja, područja Jezera i iz Hercegovine. U posljednjih desetak godina najveći broj doseljenih stanovnika podrijetlom su iz Hercegovine. Naime čak 42,17 % doseljenih stanovnika dolazi iz BiH, dok je ostatak stanovništva iz susjednih županija.

Uz trajne važne su i dnevne i tjedne migracije vezane uz obavljanje radne aktivnosti stanovništva. U metkovačkoj mikroregiji 42,3 % zaposlenih 1981. godine nije radilo u mjestu boravka što je uvjetovano

koncentracijom radnih mjesta u Metkoviću (Razvitak, Poduh, Mehanika ...) i Opuzenu (PiK - Neretva, PPK- Neretvanka) te radu luke Ploče. Danas je broj radnih migranata u metkovačkoj mikroregiji znatno smanjen i iznosi 14,17 % aktivnog stanovništva razlog kojeg je propast gore navedenih poduzeća. Te su tvrtke zapošljavale nekoliko tisuća radnika i hranile gotovo cijelu Neretvu. Danas su u stečaju i bez uspješne privatizacije neće biti likvidna u budućnosti.

Prije, ali i danas velik broj dnevnih i tjednih migranata su učenici i studenti (6). Uglavnom su to učenici koji s cijelog područja metkovačke mikroregije putuju u Metković, u kojem se uz dvije osnovne nalazi i nekoliko srednjih škola. Ostala naselja ove mikroregije imaju samo osnovne škole (Otrić – Seoci, Kula Norinska, Mlinište). Studenti putuju u Mostar i Dubrovnik, neki svakodnevno, a neki tjedno.

Kada na kraju usporedimo prirodno i mehaničko kretanje dobije se opće ili ukupno kretanje stanovništva koje u metkovačkoj regiji ima tip II tj. prirodno je kretanje pozitivno, popisom ustanovljeno kretanje je pozitivno i stopa popisom ustanovljenog kretanja je veća od stope prirodnog kretanja. Dakle, trend je takav da dolazi do ekspanzije stanovništva imigracijom.

BIOLOŠKA STRUKTURA

Biološka struktura stanovništvo dijeli po spolu i dobi. Spolna je neravnoteža neznatna jer su 1981. god. 48,4 % stanovnika općine Metković bili muškarci, a 51,6 % žene. Ta se razlika 1991. smanjila jer je bilo 49,5 % muškaraca i 50,5 % žena. Po popisu iz 2001. god. u metkovačkoj mikroregiji situacija je ostala slična. Tada je naime bilo 50,7 % žena u odnosu na 49,3 % muškaraca (7). No ravnoteža nestaje kada se izračunaju koeficijenti feminiteta velikih dobnih skupina. Žensko je stanovništvo malobrojnije kod mladog (917 žena na 1000 muškaraca) i zrelog (967), ali znatno brojnije u strukturi starog stanovništva (1474 žene). Uzroci tome su različiti, a najvažniji su rat, brojnija muška

emigracija i težak fizički rad neretvanskog čovjeka što utječe na kraći životni vijek (CURIĆ, 1994., str. 121).

Osim spolne važna je i dobná struktura koja otkriva prošlost i predočava budućnost kretanja stanovništva nekog prostora. U metkovačkoj mikroregiji smanjuje se udio mladog stanovništva sa 38,9 % 1981. god. na 32,5 % 2001. god. (8). Istodobno se povećava udio zrelog stanovništva sa 46,5 % na 50,8 % te udio starog stanovništva sa 14,6 % na 16,7 % 2001. god.

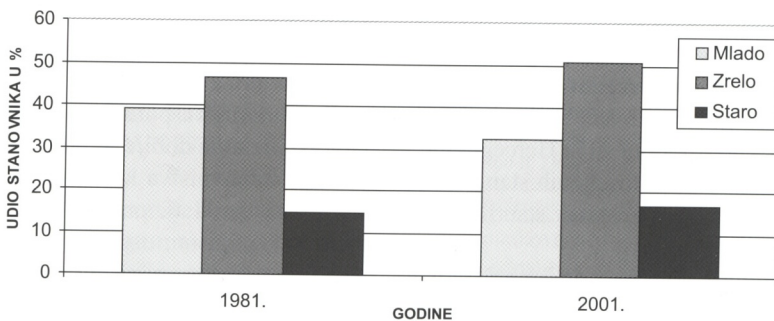
Dakle, vidljiva je tendencija smanjenja udjela mladog ali i povećanje udjela starog stanovništva. Ipak stopa smanjenja nije toliko zabrinjavajuća jer i dalje ima dvostruko više mladog stanovništva.

Tab. 7: Broj žena i muškaraca na pojedinim područjima metkovačke mikroregije 2001. godine

Tab. 7: Female and male numbers in Metković microregion in 2001

Spol/područje	Grad Metković	Općina Kula Nor.	Općina Pojezerje	Općina Zažablje
Ž	7787 (50.61%)	1005 (52.18%)	615 (49.88%)	457 (50.11%)
M	7597 (49.39%)	921 (47.81%)	618 (50.12%)	455 (49.89%)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. godine. Prvi rezultati po naseljima (2001), Statistička izvješća i www.dsz.hr.

Sl. 3: Postotni udio stanovništva metkovačke mikroregije po velikim dobnim skupinama 1981. i 2001.

Fig. 3: The share of large age groups in Metković microregion in 1981 and 2001

Tab. 8: Postotni udio stanovništva metkovačke mikroregije po velikim dobnim skupinama
 Tab. 8: *The share of large age groups in Metković microregion*

Godina	mlado	zrelo	staro	ukupno
1981.	38.9	46.5	14.6	100
2001.	32.5	50.8	16.7	100

Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku o www.dzs.hr

NACIONALNA STRUKTURA

Obrađujući podatke u tablici broj 9 koja prikazuje nacionalnu strukturu metkovačke mikroregije proizlazi da je najveći udio Hrvata zabilježen 2001. god. (96,9 %), a najmanji 1981. (92,6 %). Od 1948. pa sve do Domovinskog rata broj Hrvata na ovom je prostoru konstantno opadao, a razlog je taj što se mnogo Hrvata u to vrijeme izjašnjavao Jugoslavenima (1981. god. njih 2,6 %). To je ujedno bilo i vrijeme kada nije bilo poželjno izjašnjavati se Hrvatima zbog čega se i smanjio udio Hrvata. Ipak već 1991. taj broj raste, da bi 2001. god. dosegao vrijednosti zabilježene nakon Drugog svjetskog rata (1948. 96,7 %, 2001. 96,9 %). Za vrijeme zadnjeg popisa nije više bilo Jugoslavena, a

zbog rata se i broj Srba prepolovio sa 3,3 % 1991. god. na 1,7 % 2001. Najveći postotak Srba zabilježen je 1961. godine kada ih je bilo 3,7 %. Oni su ujedno i jedina manjina s preko 1 % od ukupnog broja stanovnika. Ima ih u više naselja, a apsolutnu većinu sa čak 96,9 % imaju jedino u naselju Glušci. Hrvati su sa 100 % zastupljeni u osam naselja metkovačke mikroregije. To su: Badžula, Borovci, Mislina, Momići, Nova Sela, Pozla Gora, Vidonje i Dobranje dok u svim ostalim naseljima osim naravno u već spomenutim Gluščima njihov broj prelazi 80 %.

U Metković kao centralno naselje cijelo se vrijeme doseljavao velik broj Srba, osobito nakon Drugog svjetskog rata tako da ih je u Metkoviću 1953. bilo 7,4 %. Srbi su velik postotak u udjelu stanovništva zadržali

Tab. 9: Nacionalna struktura metkovačke mikroregije
 Tab. 9: *National structure in Metković microregion*

Godina/Nacionalnost	Hrvati	Srbi	Jugoslaveni	Ostali
1948.	10893 (96.7%)	336 (2.9%)	-	30 (0.4%)
1953.	11616 (96.1%)	421 (3.4%)	18 (0.2%)	33 (0.3%)
1961.	12356 (95.6%)	480 (3.7%)	17 (0.1%)	66 (0.6%)
1971.	13753 (94.8%)	499 (3.4%)	74 (0.5%)	172 (1.3%)
1981.	14680 (92.6%)	446 (2.8%)	418 (2.6%)	323 (2.0%)
1991.	16521 (93.3%)	582 (3.3%)	86 (0.5%)	506 (2.9%)
2001.	18857 (96.9%)	325 (1.7%)	-	273 (1.4%)

Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku, Korenčić, M. 1979. i www.dzs.hr.

Tab. 10: Stanovništvo po vjeroispovijesti na području metkovačke mikroregije 2001. godine

Tab. 10: Religious structure in Metković microregion in 2001

Područje/Vjera	Katolici	Pravoslavci	Muslimani	Agnostici i neizjašnjeni	Nisu vjernici	Ostali i nepoznato
Grad Metković	14639	334	81	149	129	49
Op. Kula N.	1909	-	2	12	-	3
Op. Pojezerje	1202	-	-	3	-	28
Op. Zažablje	909	1	-	3	-	1
Ukupno	18659	335	83	167	129	81

Izvor: Podaci Državnog zavoda za statistiku i www.dzs.hr.

sve do 1991. godine kada ih je bilo 4 %, nakon čega ih se većina pred sam početak Domovinskog rata odselila. Inače u Metkoviću se mogu pronaći pripadnici različitih narodnosti, međutim njihov je broj neznatan.

JEZIČNA I VJERSKA STRUKTURA

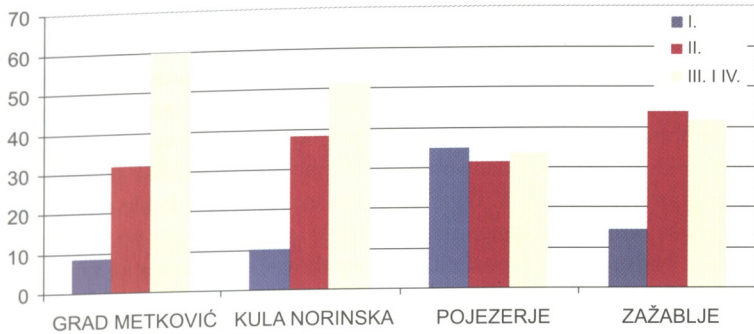
Iz nacionalne strukture proizlazi jezična, a djelomično i vjerska struktura. Na to upućuje podatak da se 1991. godine 94 % stanovništva izjasnilo za Hrvatski kao materinji jezik. Iste se godine 93,3 % stanovništva izjasnilo Hrvatima. Pravoslavno stanovništvo se izjasnilo za hrvatsko – srpski jezik, dok se srpskim jezikom služilo 0,1 % stanovništva (CURIĆ, 1994., str. 127).

Što se tiče religijske strukture ovo je povijesno prostor naseljen rimokatoličkim stanovništvom. Prema popisu iz 1981. godine na ovom je prostoru živjelo 97,5 % rimokatolika i 2,5 % pravoslavaca. Podaci o vjeroispovijesti iz 2001. nalaze se u tablici br. 10 iz koje se može zaključiti da rimokatolici i danas čine apsolutnu većinu, međutim s nešto manjim postotkom (95,9 %) nego prije 100 godina. Pravoslavaca je 1,7 % što odgovara postotku Srba u istom tom popisu. Neizjašnjenih je bilo 0,85 %, a 0,78 % se izjasnilo nevjernicima.

GOSPODARSKA (EKONOMSKA) STRUKTURA

Pri analizi gospodarske strukture stanovništva najveća se pozornost posvećuje aktivnom stanovništvu raspoređenom u sektore djelatnosti. Dugo je vremena najviše aktivnog stanovništva na području metkovačke mikroregije bilo zaposleno u primarnom sektoru djelatnosti. To se prije svega odnosilo na stanovništvo Jezera i Zagore. Bavljenje ekstenzivnim poljodjelstvom, stočarstvom i ribarstvom bili su pokazatelji niskog stupnja gospodarskog razvoja. Zadnjih nekoliko desetljeća zapažaju se velike promjene u gospodarskom razvoju metkovačke mikroregije, a time i u ekonomskoj strukturi stanovništva tog prostora.

Važan geoprometni položaj ovog prostora i njegova valorizacija izbacili su u prvi plan tercijarne djelatnosti u kojima je već 1971. godine bilo zaposleno 48,9 % aktivnog stanovništva. Primarni je sektor tada bio jak i zauzimao drugo mjesto sa čak 31,2 % aktivnog stanovništva. Relativno slaba industrijalizacija uvjetovala je mali broj zaposlenih u sekundarnom sektoru djelatnosti (svega 19,9 %). Godine 1981. tercijarni sektor zadržava prevagu s 55,6 %. Jačanjem industrijalizacije (tvrtke poput Mehanike, Razvitka) sekundarni se sektor

Sl. 4: Udio stanovnika po sektorima djelatnosti po područjima metkovačke mikroregije 2001.godine

Fig. 4: Economic structure of population in Metković microregion in 2001

sa 21,9 % aktivnog stanovništva gotovo izjednačio s primarnim sektorom u kojem je tada radilo 22,5 % aktivnog stanovništva. Takav se trend nastavio i 1991. godine kada je 64,4 % aktivnog stanovništva bilo zaposleno u tercijarnom sektoru. Iste je godine četvrtina stanovništva radila u sekundarnom sektoru, dok se poljoprivredom bavilo samo 10,4 % aktivnog stanovništva.

Prema podacima posljednjeg popisa iz 2001. godine 56,5 % aktivnog stanovništva na području metkovačke mikroregije bilo je zaposleno u uslužnim djelatnostima, 32,8 % u sekundarnim, a 10,7 % u primarnim djelatnostima. Povećanju broja zaposlenih u sekundarnom sektoru u posljednjih deset godina doprinijelo je otvaranje mnogo manjih obrtničkih radionica. Spomenuti

pokazatelji govore da je smjer sektora djelatnosti u ovom prostoru ima red III – II – I, što ovaj prostor svrstava u visokorazvijene krajeve.

Po pojedinim područjima metkovačke mikroregije postoje razlike po broju zaposlenih u određenim sektorima (11). Tako npr. općina Pojezerje ima veći broj zaposlenih u primarnom sektoru nego u ostala dva. To ne treba čuditi budući da se radi o ruralnom kraju s razvijenom poljoprivrednom tradicijom. Općine Zažablje i Kula Norinska daju velik broj zaposlenih u sekundarnom sektoru. Grad Metković prednjači u postotku zaposlenih u tercijarnom i kvartarnom sektoru jer se u njemu kao centru regije nalaze zdravstvene, prosvjetne, uslužne, prometne, kulturne i druge ustanove i djelatnosti.

Tab. 11: Udio stanovnika po sektorima djelatnosti po područjima metkovačke mikroregije 2001. godine
Tab. 11: Economic structure of population in Metković microregion in 2001

Područje/Sektor	I	II	III i IV
Grad Metković	8.7%	31.8%	59.9%
Općina Kula Norinska	10.4%	38.45%	51.2%
Općina Pojezerje	35%	31.4%	33.6%
Općina Zažablje	14.4%	43.9%	41.7%

Izvor: www.dzs.hr.

Važno je spomenuti da se u cijelom prostoru metkovačke mikroregije oko 55 % stanovništva bavi poljoprivredom kao sporednim zanimanjem što znači da dio dana provode na radnom mjestu u sekundarnom ili tercijarnom sektoru, a ostatak dana obrađuju svoja poljoprivredna dobra. Ovaj se podatak ponajviše odnosi na stanovništvo Zagore i Jezera. Najveći broj zaposlenih u inozemstvu također je iz Zagore i Jezera, a oni koji su se vratili znatno utječu na razvoj poljoprivrede u svojim rodnim mjestima (GLAMUZINA, 1986. str. 112).

ZAKLJUČAK

Donjeneretvanski kraj, a samim time i metkovačka mikroregija kao njegov sastavni dio imaju svoja jedinstvena obilježja kako u gospodarskom pogledu tako i u pogledu stanovništva. Ovaj je prostor naseljen od davne prošlosti, a razvojem prometa i trgovine postajao je sve važniji i naseljeniji. Današnje stanovništvo svoje podrijetlo vuče iz istočne Hercegovine, a u ovaj se prostor doselilo krajem 17. st. u vrijeme mletačke vladavine ovim prostorom. Grad Metković se počeo intenzivnije razvijati u 18. st., a danas je centar ne samo metkovačke mikroregije nego cijelog Donjeneretvanskog kraja.

Metkovačku naseljenu regiju karakteriziraju tri urbanizirana područja:

- Krško – vapnenački (brdski) okvir
- Rubna područja (kontakt Delte i krša)
- Unutrašnji prostor Delte (aluvijalna ravan)

Do polovice 20. st. najveći broj stanovnika obitavao je na krško – vapnenačkom okviru. Promjenama u gospodarstvu, što se očitovalo u aluvijalnoj ravni prelaskom na poljodjelsku ekonomiju stanovništvo postupno prelazi u rubna područja i aluvijalnu ravan. Taj proces je bio intenzivan jer popis 2001. pokazuje da smo 6,8 % stanovništva metkovačke mikroregije živi u tim brdskim, krško – vapnenačkim područjima.

Za prostor metkovačke mikroregije karakteristično je da se stanovništvo povećava prirodnim prirastom i doseljavanjem (stanovništvo iz susjednih županija ali i iz BiH). Prirodni prirast u Metkoviću bilježi i do tri puta veće vrijednosti od državnog prosjeka, pa tako Metković uz općinu Sinj i Ploče ima najveću stopu prirodnog prirasta u Republici Hrvatskoj. Ovakav prirodni prirast produkt je visoke stope nataliteta i niske stope mortaliteta. Uz prirodno kretanje važnu ulogu u povećanju broja stanovnika ima i imigracija tj. doseljavanje novog stanovništva. Veliku imigracijsku stopu najbolje potvrđuje podatak da u Metkoviću živi samo 43 % starosjedilaca. Velik je broj dnevnih i tjednih migranata koje čine radnici, učenici i studenti.

Uz sva ova obilježja situacija oko kretanja broja stanovnika metkovačke mikroregije više je nego pozitivna. U budućnosti je za očekivati povećanje ukupnog broja stanovnika mikroregije, a jedini problem je moguća depopulacija krško – vapnenačkog okvira koji je već sada poprilično opustio.

LITERATURA

- Curić, Z. (1994.): Donjoneretvanski kraj, HGD, Zagreb
- Fortis, A. (1984.): Put po Dalmaciji, Globus, Zagreb
- Frganović, M. (1990.): Demogeografija – stanovništvo svijeta, ŠK, Zagreb
- Glamuzina, M. (1986.): Delta Neretve – promjene agrarnog pejzaža, Savez geografskih društava Hrvatske, Zagreb
- Glamuzina, M. (1996.): Demografski aspekti nestajanja starih i stvaranja novih naselja u Delti Neretve, Geoadria, vol. 1. Zadar
- Glamuzina, M. (1996. b): Promjene u prostornom rasporedu stanovništva u Delti Neretve, Acta Geografica Croatica, vol 31. Zagreb
- Smoljan, I. (1988.): Neretva, Matica Hrvatska, Zagreb, Klek

IZVORI

- Korenčić, M. (1979.), Naselja i stanovništvo Socijalističke Republike Hrvatske 1857–1971., Zagreb Podaci Državnog zavoda za statistiku; Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujka 1991., Stanovništvo po naseljima (1992.), Dokumentacija 881, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001. Prvi rezultati po naseljima (2001.), Statistička izvješća

Summary

POPULATION DYNAMICS AND POPULATION STRUCTURE OF METKOVIĆ MICROREGION FROM 1948 TO 2001

MARTIN GLAMUZINA, NIKOLA GLAMUZINA i STIPE BJELIŠ

Metković is a town in Croatia, situated in Dubrovačko-neretvanska županija (county) in the Neretva river delta. The delta region is settled for more than 3000 years, but for present-day population the most important settling happened in 18th century. From those times onwards the population is steadily growing, and in 2001 the township of Metković has a population of 13873. From the 1948 – 2001 average values of natality (17.6‰) and of relatively low mortality (8.7‰) a comparably high natural growth is observed (8.9‰), reflecting the overall vitality of the population, especially in the past. Even in later times Metković has had two to three time higher natural growth of its population than the state average value.

Metković microregion is characterised by immigration as a whole, but within the micro-region Metković attracts population, while

the rural karst surroundings is characterised by emigration. This is confirmed by the fact that only 43 % of the Metković's population is native to the town. The immigrants are coming from as far as neighbouring counties and Bosnia and Herzegovina.

The share of the young population is diminishing lately, so some slowing down of the vitality is to be expected.

Most of the population are Croats, which in 2001 constitute a 96.9 % majority.

The majority of labour force is working in services, that is in economic sector III and IV, than in industry (sector II) and relatively low share of labour force is characteristic for agriculture (sector I), although there are some local differences. However 55 % of the total population stated that they do work in agriculture as a side activity.

Primljeno (Received): siječanj 2003.

Prihvaćeno (Accepted): ožujak 2003.

Podatci o autorima (u vrijeme primitka članka):

Dr. sc. Martin Glamuzina, izv. prof., Odjel za geografiju
Sveučilišta u Zadru, Ulica dr. F. Tuđmana 24i, 23000 Zadar

Dr. sc. Nikola Glamuzina, docent, Odjel za geografiju
Sveučilišta u Zadru, Ulica dr. F. Tuđmana 24i, 23000 Zadar

Stipe Bjeliš, prof., Sveti Petar na Moru 348, 23207 Sveti
Filip i Jakov